

Ekonomske karakteristike proizvodnje i prerade mleka u godini 1962.

Poslovanje industrije za obradu i preradu mleka u toku god. 1962. nosi pečat svih onih kretanja, koja su se usmeravala na povećanju rentabiliteta stočarske proizvodnje, s jedne strane, i sređivanju tržišta prehrambenih artikala, s druge strane. Sva ta kretanja u industriji za preradu mleka mogu se svesti na dva osnovna problema:

1. bolje povezivanje i usklađivanje odnosa između mlekarske industrije i poljoprivrednih organizacija kao proizvođača mleka;
2. formiranje dugoročnije politike otkupnih cena mleka i izgrađivanje trajnijeg sistema otkupa mleka.

U osnovi nastojalo se da se na bazi međusobne zavisnosti i ekonomske zainteresovanosti nađu odgovarajuće forme za integraciju mlekaru s poljoprivrednim organizacijama, ili da se kroz poslovno-tehničku saradnju i putem horizontalne integracije izvrši što veća koncentracija mlekaru bilo po proizvodnim područjima ili po vrstama proizvoda (specijalizacija proizvodnje).

Tešnje povezivanje s poljoprivredom i stvaranjem ekonomski jačih privrednih organizacija u mlekarstvu, trebalo je da omogući svestranije proučavanje i bolje sagledavanje problema ne samo proizvodnje nego i prerade i trgovine s mlekom. Činjenica je da na postojećem nivou razvoja ove grupacije postoje još mnogi problemi, koji traže kompleksnije rešavanje kako tehničko-tehnološko tako i organizaciono-ekonomsko.

Najveći rezultati su se očekivali od nove politike cena mleka. Uvođenje minimalnih garantovanih otkupnih cena mleka za društveni sektor na bazi sadržaja masti, predstavlja krupan korak u razvoju ove grane. Time je po prvi put prihvaćen savremeniji sistem plaćanja mleka prema kvalitetu a ne samo količinski. Iako se na sistem obračunavanja i tehniku isplate cena i premija čuju ozbiljni prigovori, ipak je ovo jedan od najvažnijih doprinosa u posleratnom razvoju mlekarstva, jer iznalaženje ekonomskih cena mleka za svaki sektor delatnosti, proizvodnje, prerade i prometa predstavlja dosta složen zadatak i dug put na kome će se svakako nastaviti da radi.

Period od godine dana od kada je uvedena »nova politika« u mlekarstvu je svakako vrlo kratak da bi se već u god. 1962. mogli oceniti rezultati takve politike. Stoga, nek nam se ne zamerni, što ćemo se osvrnuti malo šire na ovom mestu, izneti neke podatke za duži period i ukazati na neke ekonomske karakteristike koje prate poslovanje ove grane kroz duži period, a ne samo one koje su se mogle zapaziti u god. 1962. S druge strane, u toku su obimni pripremni radovi na izradi društvenog plana razvoja privrede do god. 1970. I u industriji za obradu i preradu mleka prikuplja se i sređuje što potpunija dokumentacija o dosadašnjem razvoju mlekarstva radi što realnijeg snimanja postojećeg stanja. Sagledavanje tako dugoročnog perspektivnog razvoja jedne grane zahtevaće svakako ne samo angažovanje svih stručnjaka u mlekarstvu već i što kompletniju dokumentaciju.

Snabdevanje sirovinom-proizvodnja mleka

Iako su podaci o proizvodnji mleka neobično važni i predstavljaju bazu za svaku dalju analizu o poslovanju industrije za obradu i preradu mleka, ipak se mi ne bi upuštali detaljno u njihovu analizu niti o uslovima za proizvodnju mleka. No, sa aspekta snabdevanja industrije sirovinom, osvrnućemo se na neke zakonomernosti, na koje industrija treba da obrati pažnju. Naime, proizvodnja mleka do god. 1959. je postepeno rasla i dostigla najveći nivo u posleratnom periodu, od 2451 milion litara. Posle toga počinje da opada apsolutno, a na društvenom sektoru i relativno (prosečna mlečnost po kravi), tako da je proizvodnja mleka u god. 1962. iznosila po stanovniku manje nego što je bila god. 1939., tabela 1.

Tabela 1 — Proizvodnja mleka po sektorima proizvodnje i prosečno po stanovniku miliona litara

Godina	ukupna proizv. mleka	od toga		prosečno po stanovniku 1/god.	indeks 1939 = 100
		društveni sektor	privatni sektor		
1939*	1.970	—	1.970	126,3	100
1957	2.309	128,7	2.180,3	128,1	101,4
1958	2.344	175,0	2.169,0	130,0	102,9
1959	2.451	229,1	2.221,9	134,5	106,1
1960	2.434	281,0	2.153,0	132,2	104,6
1961	2.393	337,4	2.055,6	128,6	101,8
1962**	2.326	351,7	1.974,3	125,4	99,3
1963***	2.450	400,0	2.050,0	129,0	102,1

Uticaj proizvodnje mleka na snabdevanje industrije sirovinom još jasnije se manifestuje kroz desetgodišnje proseke, iz kojih se vidi da je fizički obim proizvodnje uglavnom ostao na nivou proizvodnje iz god. 1939., tabela 2.

Tabela 2 — Desetgodišnji procesi proizvodnje mleka

Godina	tona
1939	1.970
Ø 1930—1939	1.819
Ø 1947—1956	1.720
Ø 1948—1957	1.785
Ø 1949—1958	1.840
Ø 1950—1959	1.908
Ø 1951—1960	1.991
Ø 1952—1961*	2.068

Interesantno je da je proizvodnja mleka na privatnom sektoru za 23 godine razvoja porasla za 4,3 miliona litara.

Ovakva proizvodnja mleka je samo omogućavala da se podmiruju potrebe rastućeg stanovništva.

Industrija se interesuje ne samo za fizički obim proizvodnje već i za njenu rasprostranjenost i stepen robnosti proizvodnje mlijeka. S porastom proizvodnje mleka na društvenom sektoru porastao je i stepen robnosti na 74 u god. 1962. umesto 59,7 u god. 1961. Naprotiv tržišnost proizvodnje mleka na

*) SGJ—1959—1962, **) prethodni podaci SGJ, ***) projekcija plana.

privatnom sektoru za organizovano tržište opala je od 8,1 u god. 1961. na 5,0 u god. 1962. Porast stepena robnosti proizvodnje s privatnog u korist društvenog sektora stvorio je novi problem u industriji u god. 1962., jer se rasprostranjenost proizvodnje nije poklapala s potrošnjom po pojedinim republikama i rejonima. Trošilo se više tamo gde se nije proizvodilo i obratno. Regionalni aspekt proizvodnje mleka na društvenom sektoru i šira lokacija postojećih kapaciteta predstavljao je ekonomski problem broj jedan u god. 1962. koji je tražio najhitnije rešenje. Pitanje »predimenzioniranja« postojećih kapaciteta konzumnih mlekara, koje je bilo dugo vremena sporno među mlekarskim stručnjacima, javilo se u novoj varijanti. Metodologija za izračunavanje tržišnih viškova mleka kod nas se takođe izmenila jer se iz iskustva poslovanja u protekloj godini uvidelo, da svaka promena u uslovima proizvodnje mleka menja iz osnova i ekonomski položaj postojećih mlekara.

Prema tome, iako je proizvodnja mleka opala u god. 1962. snabdevanje industrije sirovinom je bilo povoljnije, nego što se to može sagledati iz analize o fizičkom obimu proizvodnje mleka.

Otkup mleka-proizvođačka distribucija

U oblasti prometa mleka na relaciji proizvođač-prerađivač oseća se priličan nedostatak reprezentativnih podataka. Reč je o tržišnim viškovima mleka koje su mlekare otkupile i posle određenog tehnološkog postupka stavile u promet do potrošača putem komercijalne distribucije (organizovano tržište). Ne samo u dnevnoj štampi, već i u stručnoj literaturi se vrlo često susreću nepodudarni podaci o raspoloživim viškovima mleka, za koje se ne navode niti izvori odakle su podaci uzeti niti metodologija kako se do njih došlo. Dalja reprodukcija i preštampanja podataka još više unose zabunu u analizama o postojećem stanju i načinu poslovanja mlekarskih privrednih organizacija. Na svoj način se, isto tako, koriste i tumače podaci o prometu mleka koje zvanično objavljuje statistička služba, s obzirom da je teško obuhvatiti i viškove individualnih proizvođača koji direktno istupaju na tržište.

Prema tome, i naše podatke o prometu mleka preko mlekara treba primiti s izvesnom korekcijom, iako je po našem mišljenju, s obzirom na broj obuhvaćenih prerađivača, registrovano preko 90% ukupnog prometa, tabela 3.

U prve tri godine posmatranog perioda promet mleka preko mlekara je stagnirao, dok je proizvodnja mleka postepeno rasla. Naprotiv, od god. 1960.

Tabela 3 — Otkup mleka preko mlekara

Godina	broj anketir. mlekara	otkupljene količine mleka	od toga:		indeks proizvodnje ml.	1957=100 otkup preko mlekara
			društveni sektor	privatni sektor		
1957	113	225,2	n. p.*	n. p.	100	100
1958	102	225,0	n. p.	n. p.	101,0	100
1959	100	212,7	138,2**	74,5	106,1	100,2
1960	81	247,9	153,8	92,1	105,4	110,0
1961	81	271,0	201,6	70,3	103,6	120,7
1962***	81	317,4****	226,2	91,2	100,7	141,0

* nema podataka

** SGJ — 1959—1962 str. 212

*** Podaci mlekara anketiranih od strane Instituta za mlekarstvo za 1957/60 g. i Poslovnog Udruženja za mlekarstvo za 1961/62 g.

**** Prethodni podaci SGJ.

kada je proizvodnja počela da opada, promet mleka počinje da raste, tako da je indeks proizvodnje mleka u god. 1961. iznosio 103,6, a indeks otkupa 120,7, ili u god. 1962. 100,7 prema 141,0 u god. 1957. Iako je očigledno da je do ovakvog odnosa između proizvodnje i prometa mleka preko mlekara uglavnom došlo zbog povećanog učešća društvenog sektora, ipak bi suviše jednostran zaključak bio ako bi se zanemarili i neki ekonomski faktori koji su uticali na ovu pojavu: proširen asortiman domaće proizvodnje opreme za mlekarstvo, uređaja za hlađenje, cisterni za transport mleka itd.

Porast otkupa pokazuje kako je rasla tržišnost proizvodnje mleka na društvenom sektoru i pad otkupa s privatnog sektora. Međutim, iz ovoga se ne vidi i dalje učešće privatnog sektora u snabdevanju onih potrošačkih centara gde ne postoje konzumne mlekare, niti da li je paralelno rasla ili opadala tržišnost proizvodnje mleka na privatnom sektoru (neorganizovano tržište).

Izmene u strukturi proizvodnje mleka i veća primena savremene tehnike u mlekarstvu su uticale da su mlekare povećale stepen korišćenja kapaciteta, popravile svoje finansijsko poslovanje i ojačale ekonomski položaj čitave grupacije. Poučene ovakvim iskustvom sve veći broj mlekara se orijentiše i traži kontakta s proizvođačima mleka s društvenog sektora, ukoliko nisu već integrirane. Viškovi mleka s privatnog sektora se postepeno potiskuju iz prometa čak i s onih područja gde postoji tradicija proizvođača na proizvodnju mleka za tržište. Ovakva kretanja su pozitivna i ekonomski sasvim opravdana ne samo s aspekta uspešnog poslovanja mlekara već opšte društvenog značaja. No, to još uvek ne znači da u današnjim uslovima snabdevenosti tržišta, viškovi mleka s privatnog sektora treba zanemarivati iako se nude po znatno nižim cenama nego što se otkupljuje mleko s društvenog sektora. Stiče se utisak da ovakav kurs u otkupu mleka vodi ka pasiviziranju nekih mlekara prema viškovima mleka s privatnog sektora, iako su tržištu potrebne daleko veće količine mleka i mlečnih proizvoda nego što su raspoloživi viškovi mleka s oba sektora.

Upotreba — namena mleka

Otkupljene količine mleka za ljudsku ishranu koristile su se kao tečno mleko i mlečni napitci za svežu potrošnju i za preradu u mlečne proizvode i to:

Tabela 4. — Upotreba mleka po vrstama mlečnih proizvoda

Godina	Za svežu potrošnju-konzum	Indeks	Za preradu u mleč. proizvode	Indeks 1957 = 100				mleka u prahu	tona
				PROIZVEDENO					
				Indeks	razne vrste sireva	maslaca masla	kazeina		
1957	102.375	100	120.998	100	7.667	2.908	665	1.511	
1958	105.762	103,3	112.878	102,2	7.355	2.920	586	1.282	
1959	124.772	121,8	87.835	89,6	5.028	2.553	509	2.167	
1960	113.464	110,9	134.495	111,3	6.385	3.150	500	2.323	
1961	145.090	141,7	126.891	104,8	6.120	3.310	510	2.631	
1962*	180.100	176,0	121.340	137,3	8.358	3.470	313	2.187	

* Podaci mlekara anketiranih od strane Instituta za mlekarstvo i Poslovnog udruženja za mlekarstvo.

Linija konzuma obuhvata prilično širok asortiman proizvoda. Kroz ovaj vid potrošnje realizovano je na tržištu prosečno preko 50% otkupljenih količina mleka i to:

	tona	1962 = 100
konzumno pasterizovano mleko	158.924,3	88,3%
sterilizovano mleko	551,0	0,3
mlečni napitci	2.833,8	1,6
jogurt	16.112,6	9,0
kiselu mleko	1.595,4	0,8

Pasterizovano mleko za svežu potrošnju se uglavnom prodaje u bocama (92%) sem ugostiteljskoj mreži i socijalno-zdravstvenim ustanovama (8%) u kantama. Mleko u flašama prodaje se preko prodavnica za maloprodaju ili servisa za raznošenje po kućama. U nekim gradovima raznosi se po kućama preko 40% dnevne prodaje. Razlika u ceni između jednog i drugog vida prodaje iznosi 2—5 d/l. Ovaj vid prodaje pokazuje tendenciju opadanja jer se poboljšavaju uslovi za prodaju mleka i mlečnih proizvoda u trgovinskoj mreži, (samousluge, non-stop prodavnice itd.). S druge strane, služba za raznošenje mleka po kućama je u današnjim uslovima nepotpuna, jer nije povezana i sa raznošenjem drugih prehrambenih artikala tzv. »dnevni potreba«, na prvo mesto hleb i meso. Trebalo bi razmisliti o visini ove razlike u ceni ili proširiti asortiman za raznošenje po kućama, uvođenjem jogurta, kiselog mleka pa čak i mlečnih napitaka. Time bi distributivna mreža bolje odgovarala potrebama potrošača.

Sterilizovano mleko se u toku prošle godine proizvodilo samo u Beogradu. U toku ove godine započće proizvodnja u mlekarama u Splitu, Mostaru i Titogradu.

U mlečne napitke obuhvaćena je i proizvodnja kefiru, proizvod sarajevske mlekare (151,7 tona), proizvodnja šlaga i pavlake 453,6 tona i proizvodnja bele kave u Županji 16,2 tone.

Proizvodnja industrijskog sladoleda je u toku 1962 g. izašla iz faze eksperimentisanja i ušla u serijsku proizvodnju. Svi gradovi republičkih centara imaju već montirane uređaje ili su u toku montaže (Skoplje) za proizvodnju sladoleda. Prema tome, kapaciteti za proizvodnju sladoleda su sasvim dovoljni da podmire potrebe ne samo potrošačkih centara gde su locirani već i šire područje lokalnog tržišta.

Iz ove grupe se najveće količine mleka posle konzuma realizuju kroz jogurt i kiselu mleko, oko 10%. Kako je jogurt vrlo traženi artikal ne samo leti već konstantno preko cele godine, konzumne mlekare nastoje da povećaju svoje kapacitete za proizvodnju jogurta i to u flašama i da uvedu isti režim snabdevanja tržišta kao i sa konzumnim mlekom. NO grada Beograda, početkom ove godine je doneo takvu naredbu.

Ne samo da ne postoje tehničko-tehnološke smetnje već i pritisak tržišta je u tom pravcu da bi jogurt trebao da postane stalan i obavezan mlečni napitak garantovanog kvaliteta na tržištima svih potrošačkih centara gde postoje konzumne mlekare.

Proizvodnja kiselog mleka je ograničena na desetak mlekara i to uglavnom na području užeg dela SR Srbije, Makedonije te Bosne i Hercegovine.

U preradi su se najveće količine mleka koristile za proizvodnju sireva — oko 40%, nešto manje za proizvodnju maslaca i oko 12—15% za proizvodnju mleka u prahu. Proizvodnja kazeina je u većini slučajeva dopunska prerada. Fizički obim proizvodnje sireva je povećan u odnosu na 1961 g. za 35%, maslaca za 5%, a proizvodnja mleka u prahu je opala za 16,8%.

Dok se kod proizvodnje mleka u prahu i kazeina uočava kontinuitet u proizvodnji u toku posmatranog perioda, bilo kod porasta proizvodnje prvog artikla ili pada drugog, dotle su kod proizvodnje sireva i maslaca prilično skokovita povećanja ili smanjenja. Na osnovu ovakvih kretanja u proizvodnji mlečnih proizvoda vrlo je teško utvrditi određenu zakonitost u pogledu uticaja tržišta na proizvodnju ili obratno.

I pored povećanja proizvodnje mlečnih proizvoda u toku prošle godine, na tržištu se osećao ozbiljan deficit mlečnih proizvoda, naročito maslaca i kazeina a posebno punomasnog mleka u prahu. Smanjena proizvodnja mleka u prahu delovala je vrlo negativno na tržište, naročito na onaj krug potrošača koji su već formirali svoj ukus i navike na upotrebu ovog mleka. Čitava područja su međutim, bila bez mleka u prahu za široku potrošnju. Pritisak na tržište je bio utoliko veći što su se i one količine mleka koje su bile namenjene za široku potrošnju, posebnim kanalima koristile za reprodukciju potrošnju.

Podaci o pojedinim vrstama i asortimanu sireva koji su se proizvodili u toku 1962., daju se u narednoj tabeli br. 5.

Tabela 5. — Proizvodnja sireva po vrstama i asortimanu u 1962.

tona

Naimenovanje	Socijalistička republika						
	Srbija	Hrvat- ska	Slove- nija	Bosna i Herceg.	Make- donija	Crna Gora	SFRJ
trapist	346,0	1.230,6	426,6	20,5	—	—	2.037,7
ementaler	—	384,8	395,4	—	—	—	780,2
edamski sir	—	62,4	96,4	—	—	—	158,8
grojer	1,8	326,3	348,4	—	—	—	676,5
gauda	1,5	85,0	122,6	—	—	—	209,1
parmezan-ribanac	—	220,7	8,1	—	—	—	228,8
kačkavalj	1.027,3	—	—	—	171,6	—	1.198,9
meki sirevi —							
kriška beli sir	422,6	350,2	53,8	42,2	324,0	3,0	1.195,8
topljeni sirevi	186,5	1.341,7	160,5	—	—	—	1.688,7
ostale vrste sira	35,7	97,3	64,4	—	—	—	197,4
ukupno*	2.021,4	4.099,0	1.676,1	62,7	495,6	3,0	8.357,8

Među tvrdim sirevima, prvo mesto zauzima proizvodnja trapista sa preko 2.000 tona godišnje. Iznenađuje nagli porast topljenih sireva, koji dolaze odmah iza trapista.

Proizvodnja kačkavalja i belog kriška sira kreće se na istom nivou i skoro za polovinu je manja od proizvodnje trapista. Ostale vrste sireva se proizvode u manjim količinama što se iz pregleda vidi.

* Podaci anketiranih mlekara od strane Poslovnog udruženja za mlekarstvo, statističkih anketa i biltena po republikama, literarnih podataka i interne evidencije autora.

Pored navedenih sireva proizvode se u manjim količinama još neke vrste, koje su obuhvaćene u grupi, »ostale vrste sireva« kao što su: bel paese čija proizvodnja je u 1962. iznosila oko 24 tone, liptavera 6, gorgonzole 19,6, rokfora 2,5 i švarcenberga 0,8 tona. Pored toga, »Ljubljanske mlekarnе« proizvele su 80.000 kom. kvargla i 5.863 kom. romadura i mlekara u Odžacima tzv. sir »oro« oko 4,3 tone.*

Napred je bilo reći o proizvodnji i prerađi mleka, odnosno o tržišnim viškovima mleka koje su mlekare otkupile i stavile potrošačima na upotrebu. Reč je dakle, o organizovanom tržištu mleka i mlečnih proizvoda. Međutim, iz iznetih podataka se ne vidi, koliko su navedeni viškovi učestvovali u podmirenje potreba organizovanog tržišta i kakav je odnos između organizovanog i neorganizovanog tržišta, preko koga se takode snabdeva nepoljoprivredno stanovništvo, odnosno robni potrošači? Pitanje je dakle, o učešću privatnog sektora u podmiranju potreba neorganizovanog tržišta?

Iz podataka o upotrebi mleka se vidi da je industrija za obradu i prerađu mleka stavila u promet i učestvovala u podmiranju potreba sa sledećim količinama:

Tabela 6. — Učešće mlekara u podmiranju potreba nepoljoprivrednog stanovništva u 1962. g.

	Količina proizvoda tona	Preračunato u mleko 000 l.	% od ukupne proizvodnje
tečno mleko za svežu potrošnju	—	180.100	7,8
sireva svih vrsta	8.358**)	91.927	3,9
maslaca (maslo)	3.470	81.198	3,6
mleka u prahu	2.187	16.376	0,7
svoga	14.015	369.601	16,0

Individualni proizvođači su takode učestvovali u podmiranju potreba nepoljoprivrednog stanovništva, iznoseći svoje proizvode neposredno na tržište, kao tečno mleko ili mlečne proizvode.

Tabela 7. — Učešće privatnih proizvođača u podmiranju potreba nepoljoprivrednog stanovništva u 1962.

tečno mleko za svežu potrošnju	—	147.426	6,3
sireva svih vrsta	2.354***)	25.894	1,2
maslaca, maslo, kajmak	1.812	42.401	1,8
svoga	4.166	215.721	9,3
učešće mlekara	14.015	369.601	16,0
ukupno	18.181	585.322	25,3

Stvarni tržišni viškovi mleka iznosili su prema tome, u 1962. 25,3% i od toga industrija je obuhvatila kroz svoje privredne organizacije 16,0% a privatni proizvođači prodali 9,3%. Što znači, da je 45% nepoljoprivrednog stanovništva konzumiralo samo 25,3% ukupne proizvodnje mleka, a 55% poljoprivrednog stanovništva 74,7%.

*) Pri sređivanju dokumentacije o proizvodnji sireva, koristio sam objavljene radove za SR Hrvatsku inž. Matej Markeša i za SR Sloveniju inž. Milana Hafnera.

**) Faktori preračunavanja: 1 kg sira kao 11 l mleka, 1 kg maslaca 23,4 i 1 kg mleka u prahu 8,7 l mleka, kako za industriju tako i za privatni sektor.

***) Prethodni podaci o otkupu poljoprivrednih proizvoda.

Iako se ovi podaci ne mogu uzeti kao stopostotno tačni, ipak im se treba obratiti puna pažnja, jer oni, po našem mišljenju, najbolje ilustruju mesto mlekarske industrije u podmirenju potreba potrošača. Iz statističkih podataka o prosečnoj potrošnji po stanovniku mleka i mlečnih proizvoda, ovaj se problem ne može sagledati, jer se obračun potrošnje radi po metodologiji bilansne metode, koja je sa ovog aspekta nepotpuna.

Preslojavanje stanovništva, iako sporijim tempom, nastaviće se i u buduće, iz godine u godinu i sve više će zaoštravati ovaj problem. Stoga pored osnovne disproporcije, koja je do sada postojala u mlekarstvu, između tempa porasta proizvodnje mleka, s jedne strane, i stepena korišćenja postojećih kapaciteta mlekara, (konzumnih i preradbenih) s druge strane, javlja se nova disproporcija između raspoloživih kapaciteta postojećih mlekara i mogućnosti realizacije na tržištu, odnosno stvarnih potreba nepoljoprivrednog stanovništva. U perspektivnom planu razvoja mlekarske industrije do 1970 godine, treba po našem mišljenju i ovaj problem sagledati i pravilnije odrediti mesto industrije ne samo u odnosu na sirovinsku bazu nego isto tako i na potrebe potrošača koji čine preko 45% ukupnog stanovništva.

Iz naših mlekara

Inž. Simo Parijez, Sarajevo
Centralna mljekara

Povodom puštanja u rad pogona za proizvodnju sladoleda u Centralnoj mljekari Sarajevo

Početkom meseca maja o.g. Centralna mljekara u Sarajevu započela je radom u novom pogonu za proizvodnju industrijskog sladoleda. Svečanom puštanju u pogon prisustvovali su predstavnici Vlasti, društveni i politički radnici republičkih ustanova, sreza i općina, privrednih organizacija, kao i brojni građani.

U svom kratkom izlaganju direktor mljekare osvrnuo se na razvitak poduzeća, koje ove godine slavi 27. jula desetgodišnjicu svojeg opstojanja. Posebno se osvrnuo na rekonstrukciju odjeljenja za pranje i punjenje boca i završetak radova na novom pogonu za proizvodnju industrijskog sladoleda, zahvalivši se predstavnicima sarajevske komune na pomoći u iznalaženju finansijskih sredstava za investiranje u ovaj objekat, koji po svojoj opremljenosti i kvaliteti savremenih strojeva pripada među najmodernije u našoj zemlji.

Posebno je istaknut progresivan uspon poduzeća iz godine u godinu, tako da je proizvodnja mlijeka za posljednjih pet godina trostruko porasla, a isto tako produktivnost i brutto produkt, dok su troškovi proizvodnje po 1 litri mlijeka smanjeni gotovo za polovinu. Broj radne snage ostao je na nivou od prije tri godine, a u novom pogonu za proizvodnju sladoleda je svega deset sezonskih radnika.

Puštanjem u rad ovog novog savremenog pogona za proizvodnju industrijskog sladoleda upotpunjena je proizvodnja, a kapaciteti mljekare i radna snaga još će se bolje iskorištavati. Novi pogon za proizvodnju sladoleda